

al volop speculeert over een mogelijke nazi-regering in Duitsland. Rosenberg is bij Henri Deterding van de „Koninklijke” in Londen geweest, die het „bolsjewisme” in Rusland ten val wil brengen. Medio december '31 ontvangt Hitler buitenlandse journalisten, waarbij hij zich al geheel gedraagt als het aanstaand hoofd van de regering. Hij wijst er op dat een eventuele „bolsjewistische chaos” zeker niet aan de Rijn zal halthouden en schildert een mogelijk samengaan in de toekomst van Duitsland, Engeland, Italië en Amerika. Het eind van de maand december '31 brengt het bericht dat Molotov niet optimistisch is over een slagen van de ontwapeningsconferentie. „Er worden voorbereidingen getroffen om de vrede te verstoren.” Hij gewaagt van plannen om de Sowjet-Unie aan te vallen. „De Sowjet-Unie moet voorbereid zijn op nieuwe uitdagingen.” In Franse kranten klinken al berustende tonen op over een aan de macht komen van een Duitse nazi-regering. „Een regering van nazi's die toch zeker de binnenlandse orde krachtig zal handhaven, moet de hoge heren in Parijs toch veel aangenamer zijn dan een gouvernement van wasechte bolsjewisten, die met Russische steun in de rug een geweldig gevaar voor Frankrijk zou vormen”, commentarieert De Standaard op 17 dec. '31. Hoe zal die orde dan worden hersteld? De schrijver geeft het nauwkeurig aan: „een bloedige afrekening met bolsjewisme en sociaal-democratie”.

Toch lukt het Hitler in 1932 niet de kanselarij binnen te komen. Goebbels jammert aan het eind van het jaar in z'n dagboek: „Dit jaar heeft ons voortdurend pech gebracht (...) alle kansen en hoop zijn volkomen verdwenen.” Bij geen van de verkiezingen is het Hitler inderdaad gelukt de verwachte meerderheid te halen en om ingekapseld te worden in een door anderen (Von Papen, Von Schleicher) geleid coalitie-kabinet weigert hij hardnekkig, ondanks alle pogingen, die daartoe worden aangewend. De straatteur van zijn SA tegen communisten en sociaal-democraten doet de kranten spreken van „de kleine burgeroorlog” die in Duitsland woedt.

Internationaal gaan er in 1932 nauwelijks impulsen uit om Hitlers opmars de wind uit de zeilen te nemen. In A.R. Staatskunde van januari 1933 slaakt H. L. Baarbé daarover bittere verwijten. Enkele weken voordat Hitler kanselier wordt schrijft hij, geheel in de lijn van Colijns visie:

„De tegenwoordige jammerlijke situatie van Duitsland is grotendeels in het leven geroepen door de zeer ernstige verzuimen der overwinnaars, van wie geen enkele actie uitging om het land politiek en economisch te sterken en zo de landsvrede te bevorderen. Integendeel: de Staten die in de wereldoorlog de zege bevochten hebben alles gedaan om de grondslagen der jonge Duitse republiek te ondermijnen, zodat de democratische partijen een wanhopige strijd moesten voeren om pacifistische en op volkerenverzoening gerichte denkbeelden te bevorderen. Niet alleen werd van Duitsland een onmogelijk hoog schadevergoedingsbedrag geeischt, maar bovendien werd het Rijk behandeld als een onvolwaardig lid der volkerengemeenschap, dat uitsluitend de schuld van de oorlog had te dragen. Terwijl het zelf zijn bewapening op een zeer laag peil had te houden, moest het toezien dat de anderen, terwille van hun zogenaamde veiligheid, hun weermacht op vaak uitdagende wijze nog uitbreidden.”

Met name de Fransen verwijt hij dat ze nagelaten hebben „de Duitsers van goeden wille te steunen in hun strijd tegen wat reactionnair, nationalistisch en militaristisch is”. „Dat alles wreekt zich thans in de

internationale verhoudingen die nu, veertien jaren na het einde van de grote oorlog, nog geen enkel uitzicht bieden op een algemene pacificatie, waarvan de vrucht zou zijn de militaire ontwapening en een economische samenwerking in aller belang.”

Reeds als in Genève halverwege '32 nog niets is bereikt komen er duidelijke tekenen van ongerustheid bij prof. Rutgers. Juli houdt hij een rede waarin hij zich bezorgd maakt over het „indutten” van de publieke opinie in de wereld. Hij hoopt dat de internationale mening wakker zal blijven en zich steeds sterker en vuriger zal laten horen, „want zonder haar aansporingen is een welslagen der conferentie ondenkbaar”. Enkele dagen later laat hij zich in een dagbladinterview ontvallen: „Er moet een wonder gebeuren wil de conferentie nog slagen”.

Op 21 november '32 spreekt Rutgers in Utrecht voor de Nat. Christen Officierenvereniging. Cynisch klinkt het „Over beperking en vermindering der bewapening schijnt tussen staten een roerende overeenstemming te bestaan. Zelfs zij, die er het meest aan in de weg staan, verklaren zich voorstanders, zolang het maar niet in het concrete komt.”

Hoe taxeert hij de ontwikkelingen in Duitsland waar het kabinet-Von Papen juist z'n ontslag heeft ingediend?

„Zowel in het toegeven aan de Duitse eis tot gelijkbe-rechting, als in het niet-toegeven schuilt een groot gevaar”, zegt Rutgers nu. Het getij is kerende.

Een „kerstgeschenk”

Voor de definitieve instorting van de Weimar-republiek zijn de ogen van de in Berlijn complotterende politici en militairen nog ettelijke malen gericht geweest op Genève, waar de ontwapeningsconferentie aan de gang is. In een kennelijke poging om Hitler politieke wind uit de zeilen te nemen is Duitsland tijdens het kabinet Von Papen-Von Schleicher half september weggelopen uit de conferentie. Eerst moet voldaan zijn aan de eis tot „rechtsgelijkheid”, anders heeft verder praten geen zin. Van Schleicher, dan nog minister van Defensie in Von Papens kabinet, had tevoren al gedreigd: „als de mogendheden niet ontwapenen, dan gaat ook Duitsland zijn leger „reorganiseren”. De Duitse socialisten protesteren, maar Hitler speelt er sluw op in.

In een „open brief” op 20 oktober '32 stelt hij dat de regering denkt aan een leger van 300.000 man en aan de bouw van grote oorlogsschepen. Von Schleicher schrikt van deze uitleg en stuurt meteen een ontkenning naar de pers.

„De rijksregering constateert in het openbaar dat de heer Adolf Hitler (...) onware beweringen heeft gedaan, die het beeld van de Duitse buitenlandse politiek vervalsen...” Duitsland wil helemaal geen opvoering van zijn bewapening, maar alleen „rechtsgelijkheid”, luidt voor de zoveelste keer de boodschap.

Een stoet van zestig Engelse kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders brengt op de dag van Hitlers „open brief” een bezoek aan de Britse regeringsleider (MacDonald) om krachtig aan te dringen op initiatieven in Genève. Alle landen moeten hun bewapeningspeil terugbrengen tot het Duitse. De aartsbisschoppen van Canterbury en York zijn erbij en ook generaal Higgings van het Leger des Heils. Alles wat naam heeft in de Britse kerkelijke wereld, is er. Premier MacDonald blijkt ook voor de vrede te zijn. Hij zal kijken wat hij kan doen. De druk op de Fransen neemt toe, maar alle Franse ministers zijn het er over eens